Skatteutskottets betänkande

1981/82:35

om avdragsrätt vid inkomsttaxeringen för ökade levnadskostnader vid sjukdom m. m.

I betänkandet behandlar utskottet motioner om rätt till avdrag för vissa kostnader till följd av sjukdom m. m.

Motionerna

1981/82:333 av Anita Johansson m. fl. (s)

I motionen hemställs att riksdagen

1. hos regeringen anhåller om förslag till ändring i skattelagstiftningen så att avdragsrätten för gifta skattskyldiga för ökade levnadsomkostnader vid sjukdom görs individuell,

2. hos regeringen anhåller om förslag till ändrade inkomstgränser för avdrag för ökade levnadsomkostnader vid sjukdom.

1981/82:334 av Göte Jonsson (m)

I motionen hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anges i motionen beträffande avdragsrätt för resa, som handikappad utför på egen eller vårdnadshavares bekostnad.

1981/82:899 av Bertil Dahlén (fp) och Margot Håkansson (fp)

I motionen hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att frågan om skattereduktion för diabeteskost samt tarm- och magsjukas merkostnad bör bli föremål för utredning.

Gällande bestämmelser m. m.

Extra avdrag

Om en persons skatteförmåga varit väsentligen nedsatt kan den taxerade inkomsten minskas med ett s. k. extra avdrag. Förutsättningen är att skatteförmågan varit väsentligen nedsatt till följd av t. ex. långvarig sjukdom, olyckshändelse, ålderdom eller underhållsskyldighet. Avdraget skall bestämmas efter omständigheterna i det enskilda fallet och får inte överstiga 10 000 kr. (50 § 2 mom. andra stycket KL).

Avdrag för väsentligen nedsatt skatteförmåga kan även medges om den skattskyldiges inkomst, efter avdrag för skatt, understigit vad han kan anses ha behövt till underhåll för sig och sin familj (existensminimum). För rätt till avdrag krävs att skatteförmågan varit nedsatt till följd av bl. a. nedsatt

arbetsförmåga, långvarig oförvållad arbetslöshet eller stor försörjningsbörda (50 § 2 mom. tredje stycket KL).

Riksskatteverket (RSV) utfärdade år 1976 särskilda anvisningar rörande det extra avdraget för väsentligen nedsatt skatteförmåga på grund av sjukdom m. m. (RSV Dt 1976:7) att tillämpas fr. o. m. 1976 års taxering. Dessa anvisningar har därefter omarbetats och innebär i sin senaste lydelse (RSV Dt 1981:27) i korthet följande.

Skatteförmågan skall enligt lagtexten vara väsentligen nedsatt. Detta innebär att avdrag bör medges endast om den skattskyldige haft stora merkostnader för sjukdom m. m. som medfört att den ekonomiska situationen, dvs. skatteförmågan, avsevärt avvikit från vad som annars skulle ha varit förhållandet. Avdrag kan därför inte medges endast för att inkomsten varit låg.

Att skatteförmågan skall bestämmas med utgångspunkt i den skattskyldiges ekonomiska förhållanden innebär bl. a. att hänsyn skall tas till både inkomst och förmögenhet, såväl skattepliktig som inte skattepliktig. För makar och andra sambeskattade personer sker bedömningen med hänsyn till deras gemensamma inkomst och förmögenhet. Avdraget skall beräknas på makarnas sammanlagda sjukdomskostnader och tillgodoföras den make som har den högsta inkomsten.

Hänsyn skall vidare tas till om en persons nödvändiga kostnader för livsuppehället m. m. på grund av nedsatta fysiska eller psykiska funktioner betydligt överstiger vad som annars är normalt. Det kan t. ex. vara fråga om merutgifter på grund av att hjälp måste anlitas för den dagliga livsföringen, exempelvis för skötsel av hemmet under en längre tid eller att det finns behov av särskild tillsyn. Stora utgifter kan också föranledas av kostnader för speciell föda, medicinering, salvor, omläggning av bandage, särskild bostadsutrustning eller extra slitage av kläder, resor m. m.

Den personkrets som omfattas av anvisningarna torde företrädesvis vara handikappade och personer med kroniska sjukdomar. Merutgifternas storlek går oftast inte att schablonmässigt ange. Detta beror på att utgifterna varierar såväl mellan som inom olika sjukdomsgrupper. Avdragsrätten blir alltså beroende av en bedömning i varje enskilt fall.

Vid bedömningen av avdragsrätten bör beaktas samtliga utgifter som den skattskyldige haft på grund av sjukdom. Utgifter för läkemedel, hjälpmedel, resor, kostnader för ledarhund etc. medräknas endast till den del de inte ersätts av försäkringskassa eller på annat sätt, dvs. endast nettokostnaden får beaktas.

Avdrag bör endast medges om utgifterna överstiger vad som kan betraktas som normala utgifter för läkarvård, medicin o. d. Utgifter som understiger 300 kr. per år bör inte beaktas i detta sammanhang.

Som merutgift får även medräknas utgifter för sjukdomskostnader för omyndiga hemmavarande barn. Sådana utgifter för myndigt hemmavarande

barn får beaktas i den mån barnet inte uppbär folkpension eller liknande ersättning.

För merutgifter på grund av specialkost tar anvisningarna upp schablonbelopp som uppgår till 2 400 kr. för diabetiker och som i övrigt varierar mellan 500 och 4 800 kr. beroende på vilken typ av kost den skattskyldige behöver. Schablonbeloppen gäller inte om handikappersättning eller annan skattefri ersättning utgått för att täcka merutgifterna.

Det extra avdraget bör normalt kunna beräknas med ledning av följande tabell:

Ensamstående skattskyldig

Om den taxerade inkomsten efter ev justering uppgår till	Extra avdrag medges normalt med belopp motsvarande
högst 35 000 kr	2 ggr beräknade merutgifter
mer än 35 000 kr men högst 45 000 kr	beräknade utgifter
mer än 45 000 kr men högst 50 000 kr	hälften av beräknade merutgifter
över 50 000 kr	hälften av den del av beräknade merutgifter som överstiger 1/20 av inkomsten

Gift skattskyldig

Om makarnas sammanlagda taxerade inkomster efter ev justering uppgår till	Extra avdrag medges normalt belopp motsvarande
högst 60 000 kr	2 ggr beräknade merutgifter
mer än 60 000 kr men högst 70 000 kr	beräknade merutgifter
mer än 70 000 kr men högst 80 000 kr	hälften av beräknade merutgifter
över 80 000 kr	hälften av den del av beräknade merutgifter som överstiger 1/20 av inkomsten

Som gifta räknas också sammanboende, som tidigare varit gifta med varandra, samt sammanboende, som har eller har haft gemensamt barn.

Om den skattskyldige haft hemmavarande barn under 16 år bör ovan angivna inkomstgränser i resp. tabell ökas med 6 000 kr. för varje sådant barn. När avdrag medges för merutgifter som överstiger 1/20 av inkomsten får avdraget beräknas efter inkomsten minskad med 6 000 kr. för varje barn.

Förmögenhet bör beaktas i överensstämmelse med vad som sägs i RSV:s anvisningar om avdrag för nedsatt skatteförmåga för folkpensionärer (RSV Dt 1981:26), vilket innebär att avdraget trappas ned om förmögenheten uppgår till 90 100 kr. eller mer för att helt försvinna om den överstiger 150 000 kr.

Förmögenhetsinnehav påverkar storleken av folkpensionärers extra avdrag. I den mån förmögenheten inte uppgår till 90 000 kr. skall den inte beaktas i detta sammanhang. Om förmögenheten uppgår till belopp mellan 90 000 och 150 000 kr., skall det extra avdraget jämkas och om förmögenheten överstiger 150 000 skall något avdrag inte medges.

Enligt nuvarande bestämmelser gäller beloppsgränsen såväl för ensamstående pensionär som för makar tillsammans. Fr. o. m. 1983 års taxering skall emellertid enligt riksdagsbeslut under hösten 1981 (prop. 1981/82:30, SkU 8, SFS 999), vid beräkning av extra avdrag för en av makarna eller för båda, vardera maken anses inneha hälften av den gemensamma förmögenheten.

Handikappads resekostnader

Handikappade kan f. n. erhålla samhällsstöd för bil i flera olika former, dels som direkt stöd för inköp och drift av bilen, dels indirekt genom att bilkostnaden kan utgöra underlag i andra mer generellt utformade stöd för handikappade. De viktigaste stödformerna är:

1. arbetsmarknadsverkets bidrag samt lån till köp av bil,
2. arbetsmarknadsverkets bidrag till specialutrustning av bil,
3. landstingens kontantbidrag för inköp av bil,
4. vägtrafikskatteåterbäring för handikappade,
5. avdrag för verkliga kostnader för arbetsresor med bil vid inkomsttaxeringen,
6. ersättning för bilkostnader i handikappersättningen.

De statliga vanförestiftelserna ger också i vissa fall bidrag till bil. Några kommuner har infört ett bilstöd med anknytning till färdtjänsten. Inom socialtjänsten förekommer också exempel på att bidrag eller lån beviljats för bil.

Bidrag och lån till motorfordon för handikappade enligt arbetsmarknadskungörelsen

Handikappade som är beroende av personbil eller motordriven invalidbil för att få utkomst av arbete eller för att förvärva utbildning med yrkesinriktning kan erhålla statligt bidrag enligt arbetsmarknadskungörelsen för inköp av bil. Bidraget är inkomstprövat och utgår f. n. med högst 30 000 kr. Bidragsgivningen kompletteras med vissa möjligheter till räntefria lån.

Det särskilda bidraget till speciella anordningar på fordonet utgår utan inkomstprövning och täcker hela kostnaden för specialutrustning och ändringar, som behövs för att den handikappade själv skall kunna köra bilen. Sådana anordningar kan t. ex. vara automatisk växellåda, handreglage för gas och broms, servostyrning, motor- och kupévärmare eller mobiltelefon. Behovet av anordningar eller ändringar skall vara styrkt av bilinspektör vid statens trafiksäkerhetsverk.

Kontantbelopp till invalidbil

Kostnadsansvaret för tekniska hjälpmedel åvilar numera uteslutande sjukvårdshuvudmännen. Enligt en av Landstingsförbundet utgiven hjälpmedelsförteckning kan bidrag till moped utgå till den som genom sitt handikapp har svårt att använda annat fortskaffningsmedel. En förutsättning är att den handikappade är i stånd att föra moped utan fara för sig själv eller andra. Den som är berättigad till moped kan i stället erhålla ett kontantbelopp till inköp av bil med 6 500 kr. Kontantbeloppet kan inte utgå om bidrag till inköp av fordon utgått enligt arbetsmarknadskungörelsen.

Kommunal färdtjänst

Till kommuner och landstingskommuner som tillhandahåller transportservice för handikappade, vilka har svårt att anlita allmänna kommunikationer eller förflytta sig på egen hand, utgår statsbidrag med 35 % av kommunernas driftkostnader brutto för verksamheten. Genom färdtjänsten erbjuds handikappade skolresor, arbetsresor, behandlingsresor, inköps- och övriga privatresor.

Handikappersättning

Handikappersättning tillkommer försäkrad, vars fysiska eller psykiska funktionsförmåga för avsevärd tid är nedsatt i sådan omfattning att han antingen i sin dagliga livsföring behöver mera tidskrävande hjälp av annan eller, för att kunna förvärvsarbeta, behöver fortlöpande hjälp av annan eller eljest får vidkännas betydande merutgifter. Vid bedömning av frågan om rätt till ersättning skall den handikappades vård- och hjälpbehov vägas samman med hans merkostnader till följd av handikappet. Föreligger behov av hjälp i den dagliga livsföringen eller för utförande av förvärvsarbete samtidigt med merutgifter i annat avseende bör bedömningen grundas på det sammanlagda behovet av stöd. Handikappersättningen utgör för år räknat 61, 46 eller 31 % av basbeloppet. Ersättningen skall enligt förslag i proposition 1981/82:100 bilaga 8 höjas till 63, 48 och 32 % av basbeloppet.

Skattelättnader på grund av handikapp

Som tidigare nämnts kan vid beskattningen extra avdrag för väsentligen nedsatt skatteförmåga medges den vars skatteförmåga är väsentligen nedsatt till följd av bl. a. långvarig sjukdom.

Härutöver bör erinras om att den som på grund av hög ålder, sjukdom eller handikapp måste använda bil för resa till och från arbetet kan få avdrag för bilkostnaderna oberoende av vägavstånd och tidsvinst. I så fall medges avdrag med de verkliga bilkostnaderna per mil (fr. o. m. taxeringsåret 1983 minskat med 1 000 kr).

Tre former av ekonomiskt stöd till handikappade för inköp av bil finns inom ramen för vägtrafikbeskattningen. En handikappad kan vid inköp av ny bil få ett bidrag som svarar mot försäljningsskatten på motorfordon. Han kan dessutom erhålla befrielse från vägtrafikskatten samt ett årligt bidrag till skattekostnaden för 700 liter bensin, s. k. bensinbidrag. Befrielsen från vägtrafikskatt gäller inte bara fordonsskatt utan även i förekommande fall kilometerskatt (vid dieseldrift). Befrielse medges under förutsättning att fordonet ägs av höggradigt invalidiserad person, som för sin huvudsakliga förvärvsverksamhet eller för sin utbildning är varaktigt beroende av fordonet som fortskaffningsmedel. Kan man på grund av sitt handikapp inte föra fordonet kan man ändå få befrielse, om någon annan kör bilen.

Den som har fått befrielse från fordonsskatt får automatiskt bensinbidrag, om fordonet är bensindrivet. Detta bidrag utgår årligen i efterskott till den som under bidragsåret varit ägare till fordonet.

Tidigare behandling

Frågan om avdrag vid inkomsttaxeringen för kostnader till följd av diabetes och andra sjukdomar har vid upprepade tillfällen prövats av skatteutskottet. Utskottet har därvid motsatt sig att möjligheterna till avdrag för kostnader av detta slag utvidgas. Som skäl har utskottet åberopat (jfr bl. a. SkU 1979/80:41) att en förbättring för dem som drabbas av kostnader för sjukdom och handikapp enligt utskottets mening bättre och enklare tillgodoses genom åtgärder på det sociala området än med en svårbedömbar avdragsrätt vid beskattningen. Utskottet har också hänvisat till att RSV:s anvisningar fortlöpande ses över med hänsyn till penningvärdeutvecklingen och erfarenheterna från den praktiska tillämpningen.

Vad särskilt angår frågan om en individuell behandling av makar med förmögenhet har utskottet menat att en individuell förmögenhetsprövning skulle kunna leda till en avsevärt förmånligare behandling i fråga om extra avdrag inte bara i förhållande till gällande regler utan också jämfört med ensamstående pensionärer. Utskottet har också pekat på att konsekvenserna av ett förmögenhetsinnehav bör bedömas med hänsyn till att bostadsfastighet i detta sammanhang i princip tas upp till endast 10 % av taxeringsvärdet.

Bilstödskommittén

Frågan om samhällets bilstöd till handikappade är f. n. föremål för en allsidig utredning inom bilstödskommittén (Dir 1979:44). I uppdraget ingår att pröva vidgade möjligheter för handikappade att få tillgång till egen bil, att se över det nuvarande särskilda stödet i form av befrielse från fordonsskatt, återbäring av omsättningsskatt och bensinskattebidrag, att utreda frågor om kostnader för reparation och underhåll av bil m. m.

I sitt arbete är kommittén oförhindrad att ta upp frågor som har omedelbar anknytning till handikappmotorismen, även om de inte direkt gäller samhällets ekonomiska stöd till denna.

Utskottet

I de förevarande motionerna tas upp frågor om avdrag för ökade levnadskostnader till följd av bl. a. diabetes och om avdrag för vissa resor som en handikappad företar på egen eller vårdnadshavares bekostnad.

Anita Johansson m. fl. (s) menar att de inkomstgränser som enligt riksskatteverket (RSV) bör gälla för beräkning av extra avdrag till följd av merutgifter för sjukdom bör ses över med hänsyn bl. a. till prisutvecklingen. Motionärerna begär i motion 333 förslag till ändrade sådana inkomstgränser. De yrkar vidare att bedömningen av frågan om rätt till extra avdrag för gifta skattskyldiga skall ske individuellt och inte med hänsyn till makarnas gemensamma inkomst och förmögenhet. Bertil Dahlén och Margot Håkansson (båda fp) anser, i likhet med motionärerna i motion 333, att de av RSV fastställda inkomstgränserna för extra avdrag för personer med diabetes samt mag- och tarmsjukdomar är för låga. Enligt motionärernas mening bör det extra avdraget – i stället för att knytas till den taxerade inkomsten – medges som ett avdrag på den slutliga skatten. Motionärerna begär i motion 899 att riksdagen uttalar att frågan om en sådan skattereduktion bör utredas.

Av den redogörelse utskottet lämnat i inledningen till betänkandet framgår att de i motionerna aktualiserade frågorna tidigare upprepade gånger har prövats av skatteutskottet. De skäl som utskottet därvid anfört mot en utvidgning av möjligheterna till avdrag för kostnader på grund av sjukdom och som godtagits av riksdagen äger fortfarande giltighet. Utskottet vill i sammanhanget understryka att de av RSV anvisade normalbeloppen för merutgifter på grund av specialkost – vilka f. ö. skall tillämpas bara då den skattskyldige inte kan göra sannolikt hur stora utgifterna varit för särskild kosthållning – räknats upp såväl 1978 och 1979 som 1980 och 1981 och att de f. n. varierar mellan 500 kr. för den som behöver proteinreducerad kost och 4 800 kr. för den som behöver fettreducerad kost. Även de inkomstgränser som enligt anvisningarna bör gälla för beräkning av extra avdrag till följd av merutgifter för sjukdom har fortlöpande räknats upp under senare år. Dessa inkomstgränser kan höjas om den skattskyldige haft hemmavarande barn

under 16 år. Enligt de anvisningar som gäller vid 1982 års taxering kan uppräkning ske med 6 000 kr. för varje sådant barn.

Utskottet, som förutsätter att RSV kommer att höja normalbeloppen om de visar sig otillräckliga, avstyrker med det anförda bifall till motionerna 333 och 899.

Göte Jonsson (m) tar i motion 334 upp frågan om handikappades resor i vissa fall. Motionären menar att det ibland kan vara bättre och naturligare för en familj med ett handikappat barn att själv svara för resor som i och för sig berättigar till färdtjänst. I ett sådant fall borde det enligt motionärens mening vara rimligt att den kostnadsökning för familjen som användningen av egen bil medför berättigade till avdrag vid taxeringen. Motionären begär att riksdagen ger regeringen detta till känna.

Frågan om samhällets bilstöd till handikappade är f. n. föremål för en allsidig utredning inom bilstödskommittén. Kommittén är enligt direktiven oförhindrad att i sitt arbete ta upp frågor som har omedelbar anknytning till handikappsmotorism, även om de inte direkt gäller samhällets ekonomiska stöd till denna.

Enligt vad utskottet inhämtat behandlar kommittén, som väntas avge sitt betänkande före halvårsskiftet i år, även inkomstbeskattningsfrågor. Enligt utskottets mening bör resultatet av bilstödskommitténs arbete avvaktas innan riksdagen tar ställning till frågor av den art som Göte Jonsson tar upp. Utskottet avstyrker därför bifall till hans motion 334.

Utskottet hemställer

1. *beträffande avdrag för kostnader till följd av sjukdom*
   att riksdagen avslår motionerna 1981/82:333 och 1981/82:899,
2. *beträffande avdrag för handikappads resekostnader i vissa fall*
   att riksdagen avslår motion 1981/82:334.

Stockholm den 23 februari 1982

På skatteutskottets vägnar
ERIK WÄRNBERG

Närvarande: Erik Wärnberg (s), Knut Wachtmeister (m), Stig Josefson (c), Valter Kristenson (s), Wilhelm Gustafsson (fp), Rune Carlstein (s), förste vice talmannen Ingegerd Troedsson (m), Olle Westberg i Hofors (s), Tage Sundkvist (c), Hagar Normark (s), Bo Lundgren (m)*, Ingemar Hallenius (c), Olle Grahn (fp), Egon Jacobsson (s) och Bo Södersten (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

GOTAB 70598 Stockholm 1982